

PĂDUCELUL

(Crataegus Oxyacantha L)

Păducelul e un ciritel tufos și foarte spinos, care crește pe marginile pădurilor, prin tufișuri și crînguri atît la țară cit și la munte. El înflorește în luna lui Aprilie și Mai; are floare albă, care miroase a migdale amare, și pomițe roșii ca *cică-direle*, însă cu mult mai mici de cit acestea și mai turtite la coadă.

În Moldova se numește acest ciritel, ca și'n Bucovina: *Păducel*; în Tara-romînească: *Gherghin*, *Gheorghin*, *Mărăcin-alb*, *Mărăcine*, *Mărăcine-alb¹⁾* și *Păducel²⁾*; în Transilvania: *Mărăcin*, *Mărăcină*, *Mărăcină-ablă*, *Mărăciune* și *Păducel³⁾*; în Crișana: *Mărăcin⁴⁾*; în Ungaria: *Păducel⁵⁾*; iară în Banat: *Goglin*, *Gogline*, *Păducel⁶⁾* și *Spin-alb⁷⁾*.

Despre ciritelul acesta există atît la Romîni din Bucovina cit și la cei din Moldova următoarea legendă:

„Zice că *Dracul*, duce-s'ar pe pustii și-ar minea acolo unde a însărat, văzînd că *Dumnezău* a făcut fel de fel de pomi, unul mai arătos de cit altul, cari fac tot felul de poame, l-a rugat să-i deie și lui unul ca să aibă și el pomul său.

«*Dumnezău* însă, nu știu cum și din ce pricină, destul atîta că l-a tot aminat cu vorba de pe-o zi pe alta și nu i-a dat nimică.

„*Dracul*, văzînd că *Dumnezău* îl tot poartă cu vorba și nu voește să-i dăruiească nici un pom, l-a rugat să-i deie macar un copac.

— „Și cam ce fel de copac ai voi tu să ți dau?—il întrebă *Dumnezău*, văzînd că nu poate cu una cu două să scape de dinsul.

— „Ce fel de copac?... da fie ori care va fi, numai să

1) Dr. D. Brînză: *Limba bot.* publ. în *Columna lui Traian* an. IX t. III. p. 228.—Idem: *Prodrom* p. 539;—Pauțu: *Vocab.* p. 13;—G. Crăini-ceau: *Nomenclatura* publ. în *Convorbiri lit.* an XXIII. p. 885 și 894.

2) Rădulescu-Codin: *Cinzece pop.* p. 65;—Gr. G. Tocilescu: *Materiale folkloristice* vol. I P. II. p. 736.

3) Viet. Onișor: *Doine* p. 26;—Porcius: *Flora* p. 195;—Panțu: *Vocab.* p. 13.

4) *Familia* an. p. 7.

5) Com. de dl. Vas. Sala: vezi și doina pop. reproducă mai la vale.

6) En. Hodoș: *Poesii pop.* 172 și 183.

7) Sim. Manguiea: *Cincizeci de etimologii* publ. în *Familia* an. XX. p. 66: „Căvintul *Goglin*, *Gogline*, înseamnă în graiul bănățanesc *Spin-alb*, spina albă (*Oxyacantha*) germ. Weissdorn. Pe alocurea se numește *Spin-alb*, pe alocurea *Goglin-negru*, care este o specie de *Spin-alb*, acesta face boabe (boambe) roșii, cela boabe negre. *Goglinul-negru* nu trebuie confundat cu *porumbel* germ. schlehe, fr. prunelle.”

fie!... bună oară *Carpănul*, că acesta și așa e afurisit!—respunse *Dracul* oțărît.

— „Ba eu nici *Carpănul* nu ți l-oiu da, că nu face poame, da ți-oiu da *Păducelul*, că el face!—zise *Dumnezeu*.

„Și cum a zis, așa a și făcut. I-a dat *Păducelul*, care face niște pomite roșii și foarte făinoase, pe cari de multe ori nici *Dracul* nu le minîncă, da încă oamenii. Iar cel ce le minîncă, n'are voie șapte ani de-a rîndul să intre în biserică, fiind că *Păducelul* e pomul *Dracului*“¹⁾.

Pentru aceea însă *Păducelul* e bun de boala, numită asemenea *păducel*, care se face de regulă la tălpile picioarelor și care produce o mîncărime așa de mare, încît că cel ce îl are îi vine să pue piciorul în foc.²⁾

Cel ce voește să piardă *păducelul* acesta, acela ia mai multe rămurele de *Păducel* și le pune într'o oală cu apă la foc să fiarbă. După ce au fiert de ajuns lașă zama, ce-a ieșit dintrînsul, să mocnească puțin, și apoi oblojește *păducelul*, adică se spală cu dînsa.³⁾

O samă însă ard rămurelele de *Păducel*, fac cenușă dintrînsul, din cenușa eșită fac leșie, și cu leșia aceasta spală apoi *păducelul*.⁴⁾

Unii oameni, dar mai cu samă unii boi, cari umblă foarte mult îngiuțați, și mai ales pe umezeală, capătă *păduceli* nu numai la tălpile picioarelor, ci și după cap.

Deci cei ce voesc să vindece pre asemenea oameni sau pre boii ce au astfel de *păduceli*, rad scoarța de pe rădăcina unui *Păducel* și o pun, așa proaspătă rasă, cum este, pe *păduceli*,⁵⁾ sau iau lemn de *Păducel*, îl ard în foc, și din cenușa lui, amestecată cu smîntînă, precum și din cenușa ce iesă dintr'un guler de cămeșă bărbătească, care asemenea se arde, fac o a-

1) După spusa Romînilor din Bucovina, com. Broscăuț, și a celor din Moldova, dict. de Niculaiu Chirion Bagiurea și com. de d-na El. Nic. Voronea.

2) După spusa Rom. din Frătăuțul-vechiu, dict. de Zamfira Ignătoaei: „*Păducelul* e bun de *păducelul*, care se face la picioare. *Păducelul* acesta zice că se capătă atunci, cînd cineva aruncă cenușa din zolniță pe locul unde umblă oamenii și anume dacă calcă cenușa aceea. *Păducelul* nu doare, ci numai minîncă foarte tare și trebuie neîncetat să-l scarpini. Îl capătă oamenii și vitele și se lecuiesc într'un feliu“;—M. Lupescu: *Medicina populară* publ. în *Șesătoarea* an. I. Faltireni. p. 121: *Păducelul* se face în talpa piciorului la cei ce umblă desculți. El aduce o mîncărime atît de grozavă încît cel ce îl are îi vine să pue piciorul pe foc. De *păducel* scapi greu. *Măcieșul* infierbîntat în foc și pus pe el să-l ardă te scapă. *Păducelele* coapte și puse pe el fierbinți, încă-s bune;—S. Liuba și I. Iana: *Medicina pop.* publ. în *Familia* an. XXVIII, p. 6: „Mîncărimea degetelor dela picioare și tălpi se numește *păduceli*. Ea se capătă atunci cînd piciorul umblă mult prin umezeli și nu se desculță mai multe zile d. e. păcurarii“.

3) Dat. Rom. din Frătăuțul-vechiu, dict. de Zamfira Ignătoaei;—a celor din Siretiu, dict. de I. Lipaș: „Cine are *păducel* la vreun picior fierbe lemn de *Păducel* și cu apa aceasta spală apoi piciorul ca să piardă *păducelul*“.

4) Dat. Rom. din Frătăuțul-vechiu, dict. de Zamf. Ignătoaei.

5) Dat. Rom. din Brașca, distr. Gura-Humorului, dict. de Gherasim Roșca.

mestecătură—un fel de alife—și cu alifia aceasta ungînd apoi grumajii oamenilor sau ai boilor, pe loc se vindecă¹⁾.

Fîindcă lemnul de *Păducel* e foarte vinjos și tare, de aceea unii Romini îndătimează a face din rămurelele sale *răstee* și *cuiie prin juguri*.²⁾

Alți Romini, însă se vede că tot din cauza tăriei sale, spun că dacă vei bate un par de *Păducel* în mormintele *Strigoilor*, aceștia nu învie mai mult.³⁾

Păducelul nu crește nici cînd înalt, ci mai totdeauna pitulat, tufos și spinos. Din cauza aceasta apoi mulți Romini îl întrebuintează și la facerea de *garduri vii*.⁴⁾

Dovadă despre această datină a Romînilor avem și următorul proverb:

„Cu un *Mărăcine* numai nu poți îngrădi“, adică: cu nemică nu mai faci ce-va.⁵⁾

Alte proverbe, în cari provine asemenea numele *Păducelului*, sînt cele următoare:

„*Nici Mărăcinele struguri scoate, nici Scăietele smochine*“, —adică: cei rei și cumpliti bunătăți nu fac.⁶⁾

„*Focul cînd s'aprinde prin Mărăcini uscați*, arde și pe cei verzi“; —adică: reul pe lingă cei rei cade și pe cei buni, precum la resboae.⁷⁾

«Cei mai frumoși Ghiocei prin *Mărăcini* se gădesc», —adică: cele mai frumoase printre cele proaste, și cei mai buni printre cei mai mici.⁸⁾

Păducelul provine adeseori și 'n poesia populară, rar cînd însă în sens bun, ci mai totdeauna ca scut pentru unele animale stricacioase sau amfibii veninoase, precum și pentru unii oameni răutăcioși sau geloși.

Așa într'o baladă din *Crișana* dăm peste următoarele șire, care ne spun cum un șerpe veninos stă ascuns lingă un *Mărăcin* adică *Păducel*:

In grădină

La stupină

Ascuns lingă'un *Mărăcin*

Este-un șerpe cu verin,

Din gură verin îi cură,

Din coadă singe-i picură,⁹⁾

Iară o chiuitură din *Ungaria* sună precum urmează:

Hop leliucă scurtă 'n conciu,

Săruta-te-ași, nu te pociu,

1). Dat. Rom. din Ungaria, comitat. Bihorului com. de dl. Vas. Sala.

2). Dat. Rom. din Bucavina și din Moldova, rom. de dl. Art. Gorovei.

3). Cred. Rom. din Călușindești, dict. de M. Molociu.

4). Porcius: *Flora*, p. 195.

5). Zanne: *Proverbele Romînilor* Vol. I. p. 209.

6). Zanne: *Proverbele Romînilor* Vol. I, p. 208.

7). Idem de eadem p. 176.

8). Idem de eadem p. 188.

9). *Familia* an. XXVII, p. 7.

Săruta-te-ar pupăza,
C'aceea-i de gura ta.
Hop leliucă cu mărgele,
In gură fără măsele.
Hop leliucă cu cercei,
Merg la mă-ta să te cei,
Mă-ta fuge'n Păducei
Ca și-o scroafă cu porcei!¹⁾

In fine o doină din *Banat*, în care *Păducelul* figurează chiar în șirul prim, sună așa :

Sub tufă de *Păducel*
Sede-un tinăr voinicel
Și merge mîndra la el
Cu turtiță caldă'n sin
Cu cupa plină de vin.
Mîndra zice: «Na de bea!»
El din gură-i zice-așa;
—Io n'oiu bea, nici n'oiu minca,
Ci pe tin' te-oiu întreba:
De cînd am plecat din sat
Cîți voinici te-or sărutat?
—Cîți voinici, bade, ca tine
Toți m'or sărutat pe mine!²⁾

Sau o altă doină, tot din *Banat*:
Auzi, mîndră, *dau*³⁾ n'auzi
Cum te strigă badea'n frunză?
In frunză de *Păducel*
La gură de ogășel,
Să te'nduri, mîndră, de el!⁴⁾

In fine mai e de 'nsemnat încă și aceea, că de familia *Păducelului*, despre care ni-a fost pînă aici vorba, se mai țin încă doi ciritei, cari asemenea li-s Romînilor cunoscuți după nume. Iară aceia sînt:

Păducelul sau *Mărucinele*, lat. *Crataegus monogyna* Jacq. care crește pe lingă păduri, prin rărișuri de păduri și prin mărăcișuri, și care înflorește în luna Maiu și Iunie.⁵⁾

Zama din pomițele acestui *Păducel* se întrebuintează ca leac contra *pîntecăriei*, *vintrei* și *trînjilor*.⁶⁾ Și:

Păducelul sau *Goglinul-negru*, lat. *Crataegus nigra* W. et Rit. care înflorește asemenea în luna Maiu și Iunie ale cărui fructe sînt negre.⁷⁾

S. Fl. Marian

1) Din colecția mea inedită.

2) En. Hodoș: *Poezii pop.* p. 188;—Comp. Victor Onișor: *Doine* p. 26.

3) *Dau* = sau — au.

4) En. Hodoș: *Poezii pop.* p. 172.

5) Dr. Grecescu: *Conspect.* p. 220;—Porcius: *Flora* p. 195.

6) Dr. N. Leon: *Ist. nat. med.* p. 57.

7) Sim. Manguica: *Cincizeci de etimologii* publ. în *Familia* an. XX p. 66—și dat. Rom. din Bucovina, com. Fundul-Moldovei.